

Misiunea Internațională de Observare a Alegerilor a ENEMO

Alegerile prezidențiale și referendumul constituțional din 2024 Turul doi al alegerilor prezidențiale din 3 noiembrie 2024

DECLARAȚIA PRIVIND CONSTATĂRILE ȘI CONCLUZIILE PRELIMINARE

4 noiembrie 2024

*Acest document reprezintă o traducere neoficială.
Singurul document oficial al Misiunii de Observare a Alegerilor este versiunea în [limba engleză](#).

Al doilea tur al alegerilor prezidențiale din 2024 s-a desfășurat într-un mod eficient și în mare parte transparent. Candidații au avut posibilitatea de a face campanie liber; Cu toate acestea, tonul general al campaniei a devenit în ansamblu mai negativ. Deși recunoaște eforturile depuse de autorități pentru a combate coruperea alegătorilor, influența străină răuvoitoare și finanțarea ilicită a campaniilor electorale, ENEMO subliniază necesitatea unei abordări mai structurate pentru a combate aceste fenomene și pentru a atenua consecințele lor negative pe termen lung

La invitația Comisiei Electorale Centrale a Republicii Moldova, Rețeaua Europeană a Organizațiilor de Monitorizare a Alegerilor (ENEMO) a detașat o Misiune Internațională de Observare a Alegerilor (MOA), pentru a observa alegerile prezidențiale și referendumul constituțional din 2024¹. Misiunea a rămas în țară pentru a observa și cel de-al doilea tur al alegerilor prezidențiale, care a avut loc la 3 noiembrie 2024, așa cum niciunul dintre candidații la funcția de președinte nu a obținut cel puțin jumătate din voturile exprimate la 20 octombrie. Zece observatori pe termen scurt s-au alăturat MOA înainte de ziua celui de-al doilea tur de scrutin. Împreună cu cei șase observatori pe termen lung, MOA a format opt echipe a câte doi

¹ MOA s-a stabilit la 10 septembrie 2024, fiind compusă din șapte experți ai echipei de bază, cu sediul la Chișinău, și șase observatori pe termen lung, repartizați în trei echipe, cu sediul la Bălți, Chișinău și Comrat, care desfășoară activitate în întreaga țară. Optsprezece observatori pe termen scurt s-au alăturat misiunii înainte de ziua alegerilor, care au avut loc la 20 octombrie.

observatori pentru a observa procesul de votare, numărare și centralizare a rezultatelor. Misiunea este condusă de Dritan Taulla.

Scopul MOA este de a îmbunătăți transparența procesului electoral și de a evalua integritatea și compatibilitatea acestuia cu obligațiile internaționale ale Moldovei și cu standardele pentru alegeri democratice, precum și cu cadrul legislativ național. Pentru a atinge acest obiectiv, MOA a ENEMO a observat și a evaluat mediul politic și electoral general, dreptul de a alege și de a candida la alegeri, comportamentul organelor de gestionare a alegerilor, campania electorală, reprezentarea de gen, soluționarea litigiilor electorale și alte aspecte esențiale ale procesului.

Declarația privind constatările și concluziile preliminare pentru turul al doilea al alegerilor prezidențiale vine după [Raportul interimar](#), publicat la 12 octombrie 2024 și [Declarația privind constatările și concluziile preliminare](#) referitoare la primul tur, publicată la 21 octombrie, și ar trebui citită împreună cu cea din urmă, deoarece acoperă doar perioada cuprinsă între 21 octombrie (a doua zi după ziua alegerilor din primul tur) și 3 noiembrie (ziua alegerilor din al doilea tur).

MOA va continua să urmărească procesul electoral, inclusiv centralizarea rezultatelor, soluționarea cererilor existente și celor potențiale, validarea rezultatelor de către Curtea Constituțională, precum și alte evoluții postelectorale. În termen de două luni de la validarea rezultatelor, va fi emis un raport final, care va include o evaluare completă, care va depinde în parte de desfășurarea etapelor rămase din procesul electoral, precum și recomandări pentru potențiale îmbunătățiri.

MOA a ENEMO la alegerile prezidențiale și referendumul constituțional din 2024 este susținută financiar de Institutul Național Democrat (NDI), Ambasada Regatului Țărilor de Jos și Fundația Soros în Moldova. Conținutul acestei publicații ține de responsabilitatea exclusivă a ENEMO și nu reflectă în mod necesar punctele de vedere ale donatorilor.

Concluzii preliminare

Prezența la vot în turul al doilea al alegerilor prezidențiale a fost de 54,3 la sută. Potrivit rezultatelor preliminare, președintele în exercițiu, Maia Sandu, a acumulat 55,4% de voturi, asigurându-și un al doilea mandat, iar contracandidatul său, Alexandr Stoianoglo 44,6%.

Ziua alegerilor a fost, în general, calmă și bine administrată, deși a fost afectată de cazuri recurente de potențiale tactici de corupere a alegătorilor, printre care transportul organizat al alegătorilor și fotografierea buletinelor de vot de către alegători. Performanța consiliilor electorale de circumscripție și birourilor electorale ale secțiilor de votare a fost evaluată drept pozitivă în majoritatea cazurilor observate, cu probleme procedurale minore, care nu au afectat semnificativ procesul de votare. Atacurile cibernetice coordonate asupra infrastructurii de conectivitate a sistemelor naționale de înregistrare a alegătorilor și amenințările cu bombă raportate la unele secții de votare din străinătate, menite să perturbe procesul de votare, au fost abordate în timp util și eficient de către autorități.

La 31 octombrie, Curtea Constituțională a validat rezultatele referendumului organizat concomitent cu primul tur al alegerilor prezidențiale, confirmând astfel modificarea Constituției. În ziua în care Curtea s-a întrunit pentru a valida rezultatele referendumului, în fața Curții Constituționale a fost organizat un protest de către Partidul Comuniștilor, la care s-au alăturat și alți politicieni din opoziție. Partidul Socialiștilor din Republica Moldova a declarat la 30 octombrie că nu recunoaște rezultatul referendumului.

Al doilea tur de scrutin a avut loc în contextul eforturilor masive ale autorităților de a preveni cumpărarea de voturi, îndreptate atât spre aducerea autorilor în fața justiției, cât și spre creșterea gradului de conștientizare cu privire la consecințele juridice ale coruperii alegătorilor. ENEMO încurajează autoritățile să continue să atragă toți făptașii la răspundere, respectând în același timp statul de drept și drepturile omului.

În mod pozitiv și în conformitate cu recomandările anterioare ale ENEMO, modificările juridice adoptate după alegerile prezidențiale din 2020 au abordat unele lacune privind reglementarea celui de-al doilea tur, îmbunătățind siguranța juridică.

Organele de administrare a alegerilor de toate nivelurile au continuat să gestioneze aspectele tehnice ale procesului electoral în mod profesionist, eficient și, în mare parte, transparent. CEC a asigurat transparența prin transmiterea în direct a ședințelor, postarea înregistrărilor acestora, publicarea din timp a ordinelor de zi și publicarea promptă a hotărârilor online; de asemenea, CEC a transmis în timp real prezența la vot și rezultatele preliminare. Însă, procesele-verbale ale ședințelor au fost publicate cu întârziere și nu toate documentele primite de CEC au fost publicate pe site-ul său, ceea ce a afectat transparența. Sediile unor secții de votare, în special în străinătate, au fost schimbate în turul 2. Alegătorii din străinătate au fost informați în timp util cu privire la noile adrese ale secțiilor de votare.

Membrii organelor de administrare a alegerilor nu au beneficiat de instruire suplimentare în perioada dintre cele 2 tururi de scrutin, deși unele consilii electorale de circumscripție au organizat sesiuni de informare pentru birourile electorale ale secțiilor de votare; Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral a organizat seminare web pentru operatorii

SIAS-Alegeri (Sistemului Informațional Automatizat de Stat „Alegeri”) de peste hotare, iar campania de informare a alegătorilor a continuat cu accent pe prevenirea cumpărării voturilor, în conformitate cu campania generală de sensibilizare întreprinsă de autorități.

În conformitate cu legislația, aceeași listă de bază a alegătorilor din primul tur a fost utilizată și pentru al doilea tur. În pofida lipsei unor dispoziții explicite în Codul electoral, alegătorilor care au împlinit vârsta majoratului între cele două tururi li s-a permis să voteze prin semnarea în lista electorală suplimentară.

Candidații prezidențiali au putut să își desfășoare liber campania. Campania electorală în linii generale, a rămas calmă și discretă, la fel ca în primul tur. Deși au fost raportate încălcări minore ale legii, acestea au fost, în mare parte, abordate de organele de aplicare a legii și de alte instituții relevante. Cu toate acestea, tonul campaniei din timpul celui de-al doilea tur a devenit mai negativ. Remarcile xenofobe observate la începutul campaniei împotriva unuia dintre candidați, deși condamnate prompt de celălalt concurent, sunt îngrijorătoare.

În general, CEC a gestionat supravegherea finanțării campaniilor în mod profesionist și în conformitate cu dispozițiile legale, în pofida dificultăților legate de deficitul de personal. În mod pozitiv, în perioada dintre cele două tururi ale scrutinului, autoritățile și-au intensificat semnificativ eforturile de combatere a corupției alegătorilor și a finanțării politice ilicite, prin intensificarea investigațiilor, precum și prin desfășurarea unei ample campanii de informare a cetățenilor și de sensibilizare cu privire la consecințele cumpărării voturilor. Cu toate acestea, în pofida acestor eforturi, ENEMO își exprimă îngrijorarea cu privire la impactul negativ pe termen scurt și lung al coruperii sistematice a alegătorilor, al influenței străine răuvoitoare și al finanțării ilicite a politicii de către grupuri criminale și persoane interpose ale Federației Ruse.

Deși Consiliul Audiovizualului se confruntă cu provocări în ceea ce privește personalul și mijloacele financiare pentru remunerarea adecvată a personalului, ENEMO apreciază că activitatea sa a continuat să ofere o bază solidă pentru echilibrarea scenei media audiovizuale și a contribuit la menținerea unor condiții de concurență relativ echitabile în mass-media audiovizuale în timpul campaniei electorale.

ENEMO își exprimă îngrijorarea cu privire la faptul că publicarea datelor personale ale unui număr atât de mare de cetățeni, în baza unei surse anonime și în absența unei verificări aprofundate a corectitudinii informațiilor, reprezintă o încălcare a standardelor jurnalistice, contravine standardului prezumției de nevinovăție și ar putea pune în pericol viața privată și siguranța cetățenilor ale căror date personale au fost publicate, în special în mediul politic polarizat existent.

Un reclamant a contestat rezultatele referendumului și a solicitat renumărarea voturilor din străinătate; CEC a respins contestația ca fiind neîntemeiată, hotărârea fiind menținută în celelalte două instanțe de soluționare a căilor de atac. Interpretarea restrictivă a legii de către CEC în cazul celor două cereri și interpretarea restrictivă ulterioară a calității procesuale de către Curtea de Apel ar fi putut diminua eficiența justiției electorale.

Constatări preliminare

Context

La 23 octombrie, după centralizarea rezultatelor primului tur al alegerilor prezidențiale, Comisia Electorală Centrală (CEC) a hotărât să organizeze al doilea tur la 3 noiembrie, așa cum niciunul dintre cei unsprezece candidați, care au participat la alegeri, nu a obținut cel puțin jumătate din voturile exprimate în primul tur. În turul al doilea au participat președintele în exercițiu, Maia Sandu,² înaintată de Partidul Acțiune și Solidaritate, și Alexandr Stoianoglo, înaintat de Partidul Socialiștilor din Republica Moldova.³ Prezența la vot în turul doi al alegerilor prezidențiale a fost de 54,3%. Potrivit rezultatelor preliminare, președintele în exercițiu, Maia Sandu, a obținut 55,4 la sută din voturi, asigurându-și un al doilea mandat, iar Alexandr Stoianoglo 44,6 la sută.

Declarația ENEMO privind constatările și concluziile preliminare pentru primul tur al alegerilor prezidențiale și al referendumului constituțional a remarcat faptul că alegerile din 20 octombrie s-au desfășurat în contextul unor încercări masive de interferență străină răuvoitoare și al unor atacuri susținute la adresa valorilor și instituțiilor democratice, stârnind îngrijorare cu privire la eforturile de a deturna țara de la consolidarea instituțiilor democratice și a statului de drept. Preocupări similare au fost exprimate și de alți observatori internaționali și interni, precum și de Uniunea Europeană⁴ și Departamentul de Stat al SUA.⁵

Referendumul privind modificarea Constituției Republicii Moldova pentru a stabili integrarea în Uniunea Europeană drept obiectiv strategic și pentru a afirma ireversibilitatea parcursului european al Republicii Moldova a trecut cu o marjă mică.⁶ La 25 octombrie, CEC a centralizat rezultatele⁷, iar la 31 octombrie Curtea Constituțională a confirmat validitatea referendumului, confirmând astfel modificarea Constituției⁸. În ziua în care Curtea Constituțională s-a reunit pentru a valida rezultatele referendumului, în fața sediului acesteia a avut loc un protest organizat de Partidul Comuniștilor din Republica Moldova, la care s-au alăturat deputați neafiliați în prezent, aleși în 2021 de la Partidului Șor, precum și fosta candidată la funcția de președinte, Victoria Furtună. Partidul Socialiștilor din Republica Moldova a declarat la 30 octombrie că nu recunoaște rezultatul referendumului.⁹

² Care a obținut 42% din voturi în primul tur.

³ Care a obținut 26 % din voturi în primul tur.

⁴ Consiliul Europei, Consiliul Uniunii Europene, Republica Moldova: [Declarația Înaltului Reprezentant în numele Uniunii Europene cu privire la referendumul constituțional și primul tur al alegerilor prezidențiale](#), 22 octombrie 2024.

⁵ Departamentul de Stat al SUA, [Declarația secretarului Anotny J. Blinken. Alegeri prezidențiale în Moldova](#), 22 octombrie 2024.

⁶ Referendumul a înregistrat o prezență la vot de 50,72% și a fost adoptat cu o marjă de 10 564 de voturi.

⁷ Hotărârea CEC [nr. 3146 - cu privire la stabilirea rezultatelor votării în cadrul referendumului republican constituțional din 20 octombrie 2024](#)

⁸ [Briefing de presă](#) susținut de președintele Curții Constituționale pentru a anunța confirmarea rezultatelor referendumului constituțional din 20 octombrie.

⁹ A se vedea [Declarația Partidului Socialiștilor](#).

În timpul unei dezbateri electorale, președintele în exercițiu Maia Sandu a anunțat intenția de a "face schimbări în cadrul echipei de guvernare".¹⁰ Ea a recunoscut că referendumul din 20 octombrie a inclus voturi de protest care indică nemulțumirea publicului față de guvernul PAS și a recunoscut că, în pofida bunelor intenții, au fost făcute greșeli.

Al doilea tur de scrutin a avut loc în contextul eforturilor masive ale autorităților de a preveni cumpărarea de voturi, îndreptate atât spre aducerea autorilor în fața justiției, cât și spre creșterea gradului de conștientizare cu privire la consecințele juridice ale coruperii alegătorilor. Potrivit autorităților, în apropierea zilei alegerilor, unii cetățeni au primit informații false și apeluri de amenințare de pe conturi false pentru a vota în sprijinul unui anumit candidat, care au fost în scurt timp comentate de Parlamentul¹¹ și prim-ministrul¹² Republicii Moldova, precum și de poliție¹³. Mai mult, conform rapoartelor mass-media,¹⁴ un număr mare de cetățeni ai Republicii Moldova care locuiesc în Federația Rusă au beneficiat de transport plătit pentru a ajunge în țară chiar înainte de ziua alegerilor.

Cadrul juridic

Legislația prevede organizarea unui al doilea tur de scrutin la două săptămâni de la primul, dacă niciun candidat nu obține cel puțin jumătate din voturile exprimate în primul tur. Candidatul care obține cel mai mare număr de voturi în al doilea tur este declarat ales.¹⁵ În caz de egalitate, candidatul care a obținut cele mai multe voturi în primul tur este considerat ales.¹⁶

Al doilea tur al alegerilor prezidențiale este reglementat în mod special de un articol din Codul electoral¹⁷, în timp ce alte câteva articole reglementează alte aspecte ale acestuia.¹⁸ În mod pozitiv și în conformitate cu recomandările anterioare ale ENEMO,¹⁹ Codul electoral din 2022, recent adoptat, a abordat unele lacune privind reglementarea celui de-al doilea tur de scrutin, cum ar fi termenul limită pentru reluarea campaniei electorale²⁰, precum și pentru redeschiderea contului bancar "Fondul electoral", permițând concurenților să își reia activitatea financiară,²¹ sporind securitatea juridică. Mai mult ca atât, modificările la Codul electoral din ianuarie 2024²² stabilesc un termen clar pentru adoptarea de către CEC a unei hotărâri privind data celui de-al doilea tur de

¹⁰[Dezbateri în direct](#) la Moldova 1, 27 octombrie.

¹¹[Postarea](#) pe Facebook a Parlamentului Republicii Moldova.

¹²[Discursul](#) Prim-ministrului Dorin Recean către cetățenii Republicii Moldova (1.11.2024)

¹³[Postare](#) pe Facebook a Poliției Republicii Moldova.

¹⁴ Ziarul de Garda (3.11.2024) "Tot mai mulți moldoveni din Rusia se întorc organizat în R. Moldova înainte de turul doi al alegerilor prezidențiale?" A se vedea [aici](#).

¹⁵ Dacă unul dintre candidați se retrage, candidatul rămas este considerat ales dacă primește cel puțin jumătate din voturile exprimate.

¹⁶ Dacă ambii candidați au obținut același număr de voturi și în primul tur, candidatul câștigător este desemnat prin tragere la sorți.

¹⁷ "Codul electoral al Republicii Moldova" Art. 146.

¹⁸ De exemplu, art. 61, alin. 11; Art. 69, alin. 4; Art. 70, alin. 3; Art. 71, alin. 6; Art. 142, alin. 2.

¹⁹ Aspecte ale celui de-al doilea tur care au fost considerate fie nereglementate, fie insuficient reglementate. A se vedea rapoartele finale ale ENEMO pentru alegerile prezidențiale din 2016 și 2020, disponibile la <https://enemo.org/>.

²⁰ Arts. 70, alin. 3 și 142, alin. 2 din Codul electoral.

²¹ Art. 56, alin. 17 din Codul electoral.

²² Legea nr. 1, din 18-01-2024 "[Cu privire la modificarea unor acte normative](#)".

scrutin, cel târziu cu zece zile înainte de acesta.²³ Sufragiul activ al alegătorilor care ating vârsta de vot între cele două tururi de scrutin rămâne nereglementat în mod explicit.

Administrarea alegerilor

Al doilea tur al alegerilor prezidențiale a fost administrat de aceeași administrație electorală pe trei niveluri ca și primul tur, incluzând Comisia Electorală Centrală (CEC), 37 de consilii electorale de circumscripție și aproximativ 2.219 birouri electorale de ale secțiilor de votare.

Organele de administrare a alegerilor au gestionat în mod transparent și eficient centralizarea rezultatelor primului tur al alegerilor prezidențiale²⁴ și ale referendumului constituțional²⁵, încadrându-se în termenele legale. CEC a publicat pe site-ul său copii scanate ale proceselor-verbale și ale rezultatelor centralizate ale fiecărei secții de votare, separat pentru alegerile prezidențiale²⁶ și pentru referendumul constituțional.²⁷ Rezultatele centralizate nu au fost publicate într-un format lizibil automat. Hotărârile CEC, împreună cu protocoalele și raportul referendumului, au fost transmise Curții Constituționale spre examinare la 26 octombrie.²⁸ Ulterior, la 31 octombrie, Curtea Constituțională a confirmat oficial rezultatele referendumului constituțional.

În perioada premergătoare celui de-al doilea tur de scrutin, CEC a organizat șapte ședințe și a adoptat 27 de hotărâri referitoare la alegerile prezidențiale și referendumul constituțional. Majoritatea deciziilor s-au referit la acreditarea observatorilor, supravegherea finanțării campaniilor candidaților și partidelor etc. CEC a continuat să funcționeze transparent, transmițând în direct ședințele sale pe pagina oficială de Facebook²⁹ și pe canalul YouTube³⁰, înregistrările acestora fiind disponibile ulterior pe ambele platforme. Ședințele au fost deschise observatorilor și mass-mediei, proiectele ordinelor de zi³¹ ale ședințelor se publicau din timp, iar hotărârile se publicau prompt pe site-ul CEC.³² Procesele-verbale au fost adesea întârziate, uneori cu până la două săptămâni, astfel compromițând transparența.

²³ Art. 146, alin. 4. Cu toate acestea, trebuie remarcat faptul că acest amendament nu a fost armonizat cu art. 85, alin. 1 din Codul electoral, care prevede un termen de până la cinci zile pentru CEC în vederea centralizării rezultatelor alegerilor prezidențiale, stabilind astfel o condiție specială pentru totalizarea rezultatelor primului tur al alegerilor prezidențiale, dar fără a preciza în mod explicit că acesta este cazul. Mai mult, având în vedere și termenul de 48 de ore de la închiderea secțiilor de votare, în care consiliile electorale de circumscripție trebuie să prezinte CEC rezultatele centralizate (articolul 84 alineatul (4) din Codul electoral), Comisiei Electorale Centrale îi rămâne foarte puțin timp pentru centralizarea finală.

²⁴ În conformitate cu prevederile legale, la 23 octombrie, CEC a adoptat o [hotărâre](#) cu privire la centralizarea rezultatelor votării pentru alegerile prezidențiale, precum și organizarea unui al doilea tur de scrutin.

²⁵ La 25 octombrie, CEC a adoptat o [hotărâre privind stabilirea rezultatelor referendumului constituțional și o hotărâre cu privire la aprobarea raportului privind rezultatele, organizarea și desfășurarea referendumului](#).

²⁶ Aici sunt prezentate [protocoalele scanate](#) și [rezultatele centralizate](#) pentru primul tur al alegerilor prezidențiale.

²⁷ Aici [protocoalele scanate](#) și [rezultatele centralizate](#) pentru referendumul constituțional.

²⁸ Aici este [pagina web](#) a Curții Constituționale [care reflectă cererea](#) CEC.

²⁹ <https://www.facebook.com/cecmoldova>.

³⁰ <https://www.youtube.com/@comunicarecec/streams>

³¹ Site-ul CEC: [aici](#)

³² Site-ul CEC: [aici](#)

Pentru al doilea tur de scrutin, CEC a tipărit același număr de buletine de vot ca și în primul tur,³³ dintre care aproximativ 2,82 milioane de buletine de vot pentru secțiile de votare din Moldova și aproximativ 839 de mii pentru alegătorii din străinătate. Buletinele de vot au fost tipărite în limba română și în cinci limbi ale minorităților etnice.³⁴

CEC a organizat șase ședințe de informare în ziua alegerilor și una la 4 noiembrie pentru a ține publicul informat. Deși atacurile cibernetice coordonate au afectat accesul la datele privind participarea alegătorilor, în ziua alegerilor, site-ul CEC a furnizat în timp real prezența la vot și rezultatele preliminare ale alegerilor, sporind astfel transparența.

Locațiile unor secții de votare, în special pentru alegătorii din străinătate, au fost schimbate între cele două tururi. Consiliul electoral de circumscripție nr. 38 pentru alegătorii din străinătate a hotărât schimbarea locațiilor a 12 secții de votare,³⁵ deoarece nu toate locațiile folosite ca secții de votare în primul tur au fost disponibile și pentru turul doi. De asemenea, Consiliul electoral de circumscripție nr. 27 din Râșcani a hotărât³⁶ să mute o secție de votare în urma unei cereri din partea președintelui biroului electoral al secției de votare și a unei dispoziții a APL. Alegătorii din străinătate au fost informați în timp util cu privire la noile adrese ale secțiilor de votare.³⁷ Nu este posibil de evaluat dacă relocarea secțiilor de votare a avut un impact asupra prezenței la vot, deoarece CEC nu a furnizat date preliminare privind participarea, defalcate pe secții de votare.

În timp ce componența consiliilor electorale de circumscripție³⁸ a rămas neschimbată față de primul tur de scrutin, unele secții de votare din străinătate au fost completate cu membri suplimentari ai birourilor electorale ale secțiilor de votare.³⁹ În secțiile de votare din Moldova, numărul membrilor CEC a fost schimbat, în mod principal din motive personale. CEC a

³³ [Prin hotărârea](#) nr. 3130 din 23.10.2023 "Cu privire la centralizarea rezultatelor votării pentru alegerea Președintelui Republicii Moldova din 20 octombrie 2024 și organizarea turului doi de scrutin" s-a stabilit că buletinele de vot pentru turul doi de scrutin vor fi tipărite în baza tirajului stabilit prin hotărârile CEC nr. [2999](#) privind buletinele de vot pentru secțiile de votare din străinătate, și nr. [3005](#) privind buletinele de vot pentru secțiile de votare din Republica Moldova, împreună cu prevederile hotărârii nr. [3022](#), privind imposibilitatea organizării procesului de votare pentru secțiile de votare nr. 38/196, 38/197 și 38/198 din Federația Rusă. [Prin hotărârea](#) nr. 3178 din 1.11.2024, CEC a decis să tipărească încă 500 de buletine de vot pentru secția de votare nr. 223 a Consiliului electoral de circumscripție nr. 1 Chișinău, care în primul tur de scrutin a utilizat aproape toate buletinele de vot permise.

³⁴ În limbile rusă, ucraineană, găgăuză, romani și bulgară.

³⁵ Consiliul electoral de circumscripție nr. 38 [hotărârea](#) nr. 5 din 28.10.2024

³⁶ Consiliul electoral de circumscripție nr. 27 [hotărârea](#) nr. 85 din 28.10.2024

³⁷ Ministerul Afacerilor Externe [a publicat](#) lista actualizată a adreselor secțiilor de votare deschise în străinătate pentru turul al doilea al alegerilor prezidențiale din 3 noiembrie 2024.

³⁸ Prin [hotărârea](#) CEC nr. 3131 din 23.10.2024, mandatul membrilor consiliilor electorale de circumscripție a fost prelungit până la 5 noiembrie. În conformitate cu hotărârea CEC, consiliile electorale de circumscripție au prelungit mandatul membrilor birourilor electorale ale secțiilor de votare până la 4 noiembrie.

³⁹ CEC a informat în cadrul ședinței de informare din 3 noiembrie, ora 16:00, că, în ciuda eforturilor de a deschide numeroase secții de votare în străinătate pentru diaspora, în mai multe țări, în special în Italia, Marea Britanie, Belgia și România, s-au format cozi în timpul primului tur. Pentru a îmbunătăți procesul de votare, Consiliul electoral de circumscripție nr. 38 a decis să suplimenteze numărul [membrilor ai birourilor electorale ale secțiilor de votare](#) și al [operatorilor SIAS "Alegeri"](#) în aceste locații.

raportat că cel puțin 25 de membri au fost concediați sau înlocuiți pentru implicarea în scheme de corupere a alegătorilor.⁴⁰

Între cele două tururi membrii organelor de administrare a alegerilor nu au beneficiat de nicio formare suplimentară, deși unele consilii electorale de circumscripție au organizat ședințe de informare pentru membrii birourilor electorale ale secțiilor de votare.⁴¹ Centrul de Instruire continuă în Domeniul Electoral (CICDE) a organizat seminarii web pentru operatorii SIAS-Alegeri ai secțiilor de votare din străinătate, inclusiv pentru cei nou desemnați pentru cel de-al doilea tur, cu scopul de a spori eficiența. Campania de informare a alegătorilor a continuat între cele două tururi de scrutin, cu accent pe prevenirea cumpărării voturilor, în conformitate cu campania generală întreprinsă de autorități.

În conformitate cu legislația, aceeași listă de bază a alegătorilor din primul tur a fost utilizată și pentru al doilea tur.⁴² În pofida lipsei unor dispoziții explicite în Codul electoral, alegătorilor care au împlinit vârsta majoratului între cele două tururi li s-a permis să voteze prin semnarea în lista electorală suplimentară.⁴³ La fel ca în timpul primului tur, birourile Agenției Servicii Publice au fost deschise în ziua alegerilor pentru a permite alegătorilor cu documente expirate să obțină un document temporar pentru a putea vota. Misiunea a fost informată că, în ziua alegerilor, au fost eliberate aproximativ 1 637 de buletine de identitate, dintre care 368 au fost provizorii.⁴⁴ ENEMO salută eforturile autorităților de a facilita exercitarea dreptului la vot de către cetățeni.

Pentru al doilea tur de scrutin, alegătorii au trebuit să solicite noi certificate cu drept de vot sau să depună din nou o cerere pentru votul la domiciliu. Observatorii ENEMO au remarcat că, în timpul vizitelor lor, unele birouri electorale ale secțiilor de votare⁴⁵ nu erau deschise în mod constant în timpul orelor anunțate, limitând accesul cetățenilor la informații și la depunerea de solicitări.

Majoritatea secțiilor de votare observate în ziua alegerilor nu dispuneau de facilități care să permită accesul efectiv al alegătorilor în vârstă și cu mobilitate redusă, ceea ce reprezintă o barieră în calea participării depline și egale. Observatorii ENEMO au apreciat doar 39,6% din secțiile de votare ca fiind ușor accesibile, 34% ca necesitând asistență minoră, iar 25,4% ca fiind

⁴⁰CEC a raportat că aproximativ 300 de funcționari electorali au fost suspectați, iar 30 au fost identificați ca fiind implicați în scheme de corupere a alegătorilor. Dintre aceștia, trei au demisionat, 22 au fost concediați, patru au negat implicarea, iar într-un caz nu a fost luată nicio măsură. CEC a declarat că va monitoriza îndeaproape activitățile celorlalți cinci membri ai organelor de administrare a alegerilor. Observatorii ENEMO au raportat că operatorii SIAS-A au fost, de asemenea, suspectați, cel puțin în Drochia și în Ocnița.

⁴¹ Observatorii ENEMO au raportat că consiliile electorale de circumscripție din Chișinău, Glodeni, Bălți, Florești, Donduseni, Drochia etc. au organizat ședințe de informare cu reprezentanții birourilor electorale ale secțiilor de votare pentru a aborda provocările întâmpinate în timpul alegerilor din 20 octombrie și discuta experiențele și potențialele soluții.

⁴² Observatorii ENEMO au semnalat probleme legate de listele electorale în primul tur, în special în ceea ce privește alegătorii care nu și-au putut găsi numele pe lista principală a alegătorilor; cu toate acestea, membrii birourilor electorale ale secțiilor de votare au rezolvat problema în mod eficient prin înscrierea acestor alegători pe liste suplimentare. Având în vedere că listele electorale principale vor rămâne aceleași pentru turul al doilea, se așteaptă probleme similare.

⁴³ Registrul de stat al alegătorilor a fost actualizat zilnic cu înregistrările alegătorilor care împlineau 18 ani, precum și cu informații privind alegătorii decedați. Potrivit CEC, 1 608 alegători au atins vârsta majoratului între cele două runde, inclusiv 126 de alegători la 3 noiembrie.

⁴⁴ Anunțul Agenției Servicii Publice: [aici](#)

⁴⁵ În Bălți, Cantemir și Cahul. În două secții de votare din Bălți, membrii birourilor electorale ale secțiilor de votare s-au prezentat doar după ce au fost contactați de observatorii ENEMO.

necorespunzătoare. Însă, observatorii ENEMO au raportat că au fost întreprinse măsuri pentru îmbunătățirea accesibilității pentru persoanele cu dizabilități în timpul perioadei electorale.⁴⁶

După anunțarea celui de-al doilea tur, CEC a deschis o nouă perioadă de acreditare până la 27 octombrie, acreditând încă 269 de observatori naționali⁴⁷ și 94 internaționali.⁴⁸ CEC a refuzat să acrediteze doi observatori naționali din cauza unei investigații în curs privind acuzațiile că aceștia ar fi acceptat bani pentru a vota într-un anumit mod în primul tur. Acreditarea observatorilor din primul tur de scrutin a rămas valabilă pentru turul doi. CEC a anulat acreditarea a doi observatori internaționali, în urma unei recomandări din partea Serviciului de Informații și Securitate.⁴⁹

Campania electorală și finanțarea campaniei

Campanie electorală

În turul doi al alegerilor prezidențiale au participat cei doi candidați care au obținut cel mai mare număr de voturi în primul tur, președintele în exercițiu Maia Sandu, susținută de Partidul Acțiune și Solidaritate (PAS), și Alexandr Stoianoglo, susținut de Partidul Socialiștilor din Republica Moldova (PSRM).⁵⁰

Majoritatea candidaților eliminați în primul tur fie și-au îndemnat susținătorii să voteze împotriva președintelui în exercițiu, Maia Sandu, fie să voteze pentru Alexandr Stoianoglo în al doilea tur, președintele în exercițiu fiind susținut de un singur candidat. Patru candidați nu au susținut public niciunul dintre candidați.⁵¹

În conformitate cu recomandările ENEMO din 2016 și 2020⁵², în Codul electoral au fost stabilite termene pentru campania electorală pentru turul al doilea al alegerilor prezidențiale, care stipulează că campania electorală trebuie să înceapă cu cel puțin 10 zile înainte de data alegerilor. Campania electorală a fost reluată joi, 24 octombrie, și s-a încheiat vineri, 2 noiembrie 2024, la miezul nopții.⁵³ Misiunea nu a observat niciun eveniment de campanie sau alte activități publice vizibile de campanie înainte de începerea oficială a campaniei.

⁴⁶ Consiliul electoral de circumscripție din Bălți a solicitat municipalității să efectueze renovări la două secții de votare pentru a instala rampe și a îmbunătăți accesul persoanelor cu dizabilități în ziua alegerilor. Municipalitatea a răspuns acestei solicitări și au fost instalate rampe la ambele secții de votare.

⁴⁷ Promo-LEX a acreditat 13 observatori, iar asociația obștească "MIRAD" a acreditat 256 de observatori.

⁴⁸ Din numărul total, 81 de observatori internaționali au fost acreditați de ODIHR.

⁴⁹ [Decizia](#) CEC nr. 3165 din 30.10.2024

⁵⁰ Voturi pentru Maia Sandu: 656,852 și voturi pentru Alexandr Stoianoglo: 401,215 în primul tur.

⁵¹ [Victoria Furtună](#) (4,4 la sută) a îndemnat alegătorilor săi să voteze pentru Alexandr Stoianoglo. [Irina Vlah](#) (5,3 la sută), [Ion Chicu](#) (2 la sută) și [Vasile Tarlev](#) (3,15 la sută) au chemat la vot împotriva președintelui în exercițiu. [Octavian Ticu](#), înaintat de blocul electoral "Împreună" (0,9 la sută) a chemat la vot pentru președintele în exercițiu. [Renato Usatîi](#) (13,6 la sută), [Andrei Năstase](#) (0,6 la sută) și [Tudor Ulianoschi](#) (0,6 la sută) au negat susținerea pentru oricare dintre cei doi candidați concurenți în turul doi; în timp ce [Natalia Morari](#) nu s-a adresat susținătorilor săi pe pagina sa de Facebook, dar a continuat să producă conținut video împotriva președintelui Sandu pe canalul său de Youtube.

⁵² A se vedea rapoartele finale ale ENEMO pentru alegerile prezidențiale din 2016 și 2020, disponibile la <https://enemo.org/>.

⁵³ Codul electoral al Republicii Moldova, 2024, articolul 142.

Candidații prezidențiali au putut să facă campanie liber. Observatorii ENEMO nu au raportat niciun caz de violență sau intimidare care ar putea să împiedice candidații să își exprime opiniile sau calificările. În general, campania electorală a rămas una calmă și discretă, la fel ca în primul tur. Deși au fost raportate încălcări minore ale legii, acestea au fost, în mare parte, abordate de organele de aplicare a legii și de alte instituții relevante.

Deși candidații au continuat să acorde prioritate mass-mediei tradiționale, cum ar fi televiziunea și radioul, campaniile online și pe rețelele de socializare au continuat să capete importanță, aparent fiind în creștere între cele două tururi. Mai mult, candidații au continuat să facă campanie prin intermediul "luminilor orașului" și al panourilor publicitare, pecum și prin distribuirea de materiale de campanie, organizarea de mici întâlniri cu alegătorii și lucrătorii și desfășurarea de acțiuni de campanie de la ușă la ușă.

Mesajele de campanie ale candidaților au acoperit o serie de subiecte, cum ar fi lupta împotriva corupției și statul de drept, alte teme economice și sociale actuale, dar și politica externă și orientarea geopolitică a țării. Aceste subiecte s-au numărat printre temele centrale din timpul dezbaterilor televizate, dar și în cadrul altor forme de campanie. Ca și în primul tur, multe dintre promisiunile și părțile platformelor promoționale ale candidaților prezidențiali au depășit competențele legale și constituționale ale instituției prezidențiale.

Tonul campaniei din timpul celui de-al doilea tur a devenit mai negativ.⁵⁴ Începutul campaniei din turul al doilea a fost marcat de remarci xenofobe la adresa candidatului opoziției, Stoianoglo, unii activiști și susținători ai partidului de guvernământ atacându-l în baza originii sale etnice.⁵⁵ Echipa electorală a Maiei Sandu și partidul de guvernământ, care susține candidatura acesteia, au făcut imediat declarații publice prin care au condamnat orice "incitare la dezbinare și ură" și au îndemnat "pe toți să pună capăt acestui comportament inacceptabil"⁵⁶. De asemenea, aceștia s-au distanțat de activiștii și membrii care difuzau acest conținut ilegal.

Între cele două tururi de scrutin au fost organizate două dezbateri între candidați, care au fost evenimentele centrale ale campaniei. Prima dezbaterie⁵⁷ a fost organizată de cele două echipe electorale ale candidaților, în afara cadrului mediatic tradițional, care, în conformitate cu acordul dintre cei doi candidați, s-a desfășurat fără moderator, candidații adresând întrebări reciproc.

⁵⁴ Mesajele de campanie ale lui Sandu s-au axat pe caracteristicile individuale ale adversarului său, abordând calitatea parcursului său profesional anterior și presupusa sa apropiere de figuri centrale ale mai multor afaceri de corupție și de protagoniști ai influenței străine maligne în Moldova. Candidatul Stoianoglo și Partidul Socialiștilor din Republica Moldova au personalizat, de asemenea, atacurile la adresa Maiei Sandu, afirmând sistematic că aceasta și partidul de guvernământ "răspândesc isterie". Aceasta mențiune a fost făcută în cadrul dezbaterii [din 27 octombrie](#) (1:04:11) în contextul implicării unui grup infracțional în schema de cumpărare a voturilor ("Vă rog, opriți isteria, deschideți ochii, controlați-vă. Sunteți președintele!") Mai mult, Stoianoglo a repetat comentarii similare pe seama acesteia în timpul ultimelor sale interviuri televizate la emisiunea [7Zile](#) de la Cinema 1 ("Mă așteptam, mai ales, la această isterizare din ultimele două săptămâni.")

⁵⁵ Pagina de Facebook a [Andonii Marin](#); Pagina de Facebook a lui [Radu Dudcovici](#). Postarea conținea o fotografie a lui Ștefan Cel Mare cu următorul mesaj: "Blestemați pe veci să fie acei moldoveni care vor aduce pe tronul țării mele un turc". [Videoclipul](#) de pe Instagram al lui Radu Dudcovici conține mesajul: "... de satanaista de Stoianoglo, un găgăuz care moldovenii să trezească Ștefan cel Mare. Un moldovean adevărat niciodată nu votează un găgăuz. Gagauz înseamnă trădător de țară".

⁵⁶ Anunțul pe Facebook al staff-ului electoral al Maiei Sandu și al [PAS](#) prin care se disociază de un blogger care îi susținea și de oricine altcineva care răspânda conținut instigator la ură.

⁵⁷ Teleradio Moldova (27.10.2024) [dezbateri electorale](#) între Maia Sandu și Alexandr Stoianoglo.

Acest lucru a provocat critici din partea Consiliului de presă, precum și a președintelui Consiliului Audiovizualului (a se vedea secțiunea Media). Dezbateră televizată a avut loc la 27 octombrie, la sediul Palatului Republicii. Dezbateră a fost transmisă în direct pe TV Moldova 1 și pe pagina de Facebook a Agenției Moldpress.

Pe lângă această dezbateră inițială și în conformitate cu cerințele legale, TV Moldova 1 a programat o altă dezbateră între cei doi candidați pentru 28 octombrie, însă dl Stoianoglo a refuzat să participe⁵⁸. În absența acestuia, președinta în exercițiu a folosit timpul alocat pentru a-și prezenta mai detaliat programul politic, subliniind necesitatea creșterii eficienței în cadrul sectorului executiv și continuarea reformelor. Ea a promis, de asemenea, schimbări imediate în guvern, în cazul victoriei sale în turul al doilea.

Atmosfera generală a campaniei a continuat să fie marcată de acuzații de cumpărare de voturi, prin intermediul schemelor instituite de omul de afaceri condamnat Ilan Șor și de alți actori care colaborează îndeaproape cu entități de stat și private ruse în subminarea statului de drept, a legalității și legitimității procesului electoral din Moldova. Pe măsură ce ziua alegerilor se apropia, a fost lansată o campanie aparent menită să semene teamă și insecuritate chiar înainte de ziua alegerilor, jurnaliști, persoane celebre și cetățeni obișnuiți primind amenințări cu moartea⁵⁹ prin apeluri telefonice.⁶⁰ Potrivit unor interlocutori ENEMO, un număr mare de persoane au primit amenințări cu moartea dacă nu votau pentru Sandu. Cu toate acestea, acest lucru a fost considerat drept contrapropagandă provenită din surse neînregistrate, subiectul fiind abordat de prim-ministrul Recean.

În mod pozitiv, între cele două tururi de scrutin, autoritățile de aplicare a legii și-au intensificat în mod semnificativ eforturile de combatere a coruperii alegătorilor⁶¹, prin intensificarea investigațiilor (a se vedea secțiunea Finanțarea campaniilor de mai jos), precum și prin desfășurarea unei ample campanii de informare și sensibilizare a cetățenilor cu privire la consecințele cumpărării voturilor.⁶² Cu toate acestea, în ciuda acestor eforturi de prevenire și

⁵⁸ Deputatul PSRM Adela Răileanu, membră a echipei electorale a candidatului, [a declarat](#) că "au fost și rămân deschiși să participe la dezbateri pe o platformă neutră", considerând că Moldova 1 este afiliată la guvernare.

⁵⁹ Jurnaliștii [de la Newsmaker](#) Daria Slobodcicova și Denis Borșevici au primit astfel de apeluri, în care li se spunea: "Știm unde locuiți, știm pentru ce redacție lucrați, vă putem ucide. Faceți o alegere în favoarea Maiei Sandu și salvați-vă viața "

⁶⁰ [Discursul](#) Prim-ministrului Dorin Recean către cetățenii Republicii Moldova (1.11.2024): "Azi seara Republica Moldova se confruntă cu un atac extrem – oameni din toată țara primesc amenințări anonime cu moartea prin apeluri telefonice. Jurnaliști, oameni notorii și cetățeni simpli sunt sunați și amenințați cu moartea. Aceste acte de intimidare au un singur scop - să creeze panică și frică. Ca oamenii să se teamă să iasă la vot. Vă asigur că instituțiile statului vor asigura ordinea și vor proteja cetățenii. Vom rămâne uniți și puternici. Moldova stă dreaptă. Ieșim la vot cu încredere!"

⁶¹ Codul de bune practici în materie electorală ([CDL-AD\(2002\)023rev](#), I. Principiile care stau la baza patrimoniului electoral european, 3. Sufragiul liber, 3.1. Libertatea alegătorilor de a-și forma o opinie: "Libertatea alegătorilor de a-și forma o opinie poate fi încălcată și de persoane fizice, de exemplu atunci când acestea încearcă să cumpere voturi, practică pe care statul este obligat să o prevină sau să o pedepsească efectiv. [...] Pentru a se asigura că normele privind libertatea alegătorilor de a-și forma o opinie sunt eficiente, orice încălcare a normelor de mai sus trebuie să fie pedepsită." și 3.2. Libertatea alegătorilor de a-și exprima voința și combaterea fraudei electorale, 28. "... alegătorul are dreptul la o evaluare corectă a rezultatului scrutinului; statul trebuie să pedepsească orice fraudă electorală."

⁶² Poliția a trimis avertismente cetățenilor prin diverse canale, inclusiv mesaje text către numere de telefon mobil, mesaje audio preînregistrate către telefoane fixe, mesaje audio în mijloacele de transport în comun și în diverse magazine, mesaje scrise la televiziune prin cablu etc., avertizându-i să raporteze toate încercările de a cumpăra voturi în turul al doilea al alegerilor prezidențiale din 3 noiembrie. Conținutul SMS-ului poliției către cetățeni: "Stimași cetățeni, fiți atenți la fraudă electorală. Dacă cineva încearcă să vă corupă, apălați Poliția. Oferirea de bani duce la amendă de 57.000 lei sau închisoare de până la 5 ani, primirea de bani - amendă de 37.500 lei"

combatere a corupției în procesul electoral, ENEMO își exprimă îngrijorarea cu privire la impactul negativ pe termen scurt și lung al corupției alegătorilor, al influenței străine și al finanțării ilicite a politicii.

La fel ca și în campania pentru primul tur, MOA a primit informații despre implicarea repetată a clerului în campanie. Potrivit interlocutorilor ENEMO, membrii clerului au diseminat activ propagandă împotriva Maiei Sandu în timpul slujbelor religioase. Poliția l-a sancționat pe episcopul de Bălți și Fălești, Marchel, care a primit o amendă pentru propagandă în biserică.⁶³ Mitropolia Chișinăului și a întregii Moldove s-a întâlnit public cu candidatul Alexandru Stoianoglo în ultima zi de campanie.⁶⁴ În 2016, Curtea Constituțională a decis că participarea cultelor religioase la alegeri încalcă Constituția.⁶⁵

Finanțarea campaniei

În general, CEC a gestionat supravegherea finanțării campaniilor în mod profesionist și în conformitate cu dispozițiile legale, în pofida dificultăților legate de deficitul de personal. Rapoartele financiare finale ale candidaților care au trebuit să își încheie campaniile electorale după primul tur al alegerilor prezidențiale au fost, în mare parte, prezentate și publicate la timp, cu mici excepții.⁶⁶ Rapoartele finale ale candidaților care au participat doar la primul tur arată că cele mai multe fonduri au fost acumulate de Renato Usatîi, Irina Vlah și, respectiv, Vasile Tarlev. Cele mai puține fonduri au fost acumulate și cheltuite de Octavian Țicu și Tudor Ulianovschi.⁶⁷

De la începutul campaniei și până în ultima săptămână de campanie pentru turul doi (20 septembrie - 28 octombrie), campania prezidențială a Maiei Sandu a cheltuit puțin mai mult decât dublul campaniei lui Alexandr Stoianoglo.⁶⁸ Fondurile colectate și cheltuite de grupurile de inițiativă ale candidaților prezidențiali s-au încadrat în plafonul financiar stabilit prin decizia CEC din august 2024⁶⁹, care a fost de 65 830 540 lei pentru fiecare concurent electoral. Candidații care au participat la turul al doilea au respectat, de asemenea, această limită.

În timpul celui de-al doilea tur de scrutin al alegerilor prezidențiale, instituțiile Republicii Moldova și-au continuat eforturile de prevenire și combatere a influenței malefice a finanțării ilicite menite să prejudicieze integritatea instituțiilor democratice, inclusiv a procesului electoral. Inspectoratul General al Poliției, Procuratura Anticorupție și Centrul Național Anticorupție și-au

⁶³ El a fost sancționat cu o amendă de 3 500 de către poliție pe 28 octombrie.

⁶⁴ <https://www.facebook.com/share/p/b6vfrDhYFXSn2YV7/>

⁶⁵ Curtea Constituțională, Decizia Curții Constituționale nr. 28g / 2016 privind încălcarea dreptului la libertatea religioasă și egalitatea de gen. vezi [aici](#).

⁶⁶ Andrei Năstase, Vasile Tarlev și Irina Vlah au trebuit să-și corecteze rapoartele financiare finale; raportul final al lui Octavian Țicu a fost încărcat cu întârziere pe site-ul CEC, potrivit CEC, din cauza unei erori tehnice. Rapoartele financiare ale candidaților la prezidențiale a se vedea [aici](#).

⁶⁷ Renato Usatîi (6.225.988 lei), Irina Vlah (3.044.449 lei), Vasile Tarlev (2.501.062 lei), Natalia Morari (1.809.090 lei), Andrei Năstase (1.130.482 lei), Ion Chicu (915.673), Victoria Furtună (888.593 lei), Tudor Ulianovschi (524.011 lei), Octavian Țicu (293.325 lei)

⁶⁸ Aproape 12 milioane de lei pentru campania Maiei Sandu și puțin peste 6 milioane de lei pentru Alexandr Stoianoglo. Din această perioadă, principalele cheltuieli pentru ambii candidați au fost făcute pentru "producție" și "promovare", în timp ce cheltuielile Maiei Sandu au fost semnificative și pentru "organizare".

⁶⁹ [Hotărârea CEC nr. 2701](#) - cu privire la stabilirea plafonului general la nivel național al mijloacelor financiare care pot fi transferate în contul "Fond electoral" și utilizate de concurenții electorali la alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 20 octombrie 2024

intensificat investigațiile privind schemele de cumpărare a voturilor și finanțarea ilicită a entităților politice, în perioada dintre primul și al doilea tur.

La 24 octombrie, Șeful Inspectoratului general al poliției a informat publicul cu privire la descoperirea de către poliție a unei scheme de cumpărare a voturilor în valoare de 39 de milioane de dolari. El a susținut că această sumă a fost transferată între septembrie și octombrie 2024 și că au fost găsite dovezi solide în aproximativ 1,4 milioane de mesaje text trimise de la Promsvyazbank din Rusia către alegătorii din Moldova.⁷⁰ De asemenea, el a confirmat că o serie de activități în Găgăuzia și percheziții la sediile unor funcționari superiori sunt, de asemenea, legate de investigațiile conexe.

Întrucât constatările poliției sunt transmise atât Procuraturii⁷¹, cât și Centrului Național Anticorupție, CNA a declarat la 30 octombrie⁷² că prelucrează peste 1.000 de încălcări ale legii legate de cumpărarea voturilor și care le-au fost prezentate de poliție. De asemenea, s-a subliniat că, până la 30 octombrie, Centrul Național Anticorupție a aplicat amenzi în valoare de peste 2 milioane de lei pentru acțiuni legate de corupția electorală.⁷³ Misiunea își reiterează îngrijorarea în legătură cu fondurile ilegale în procesul electoral, care dăunează încrederii publice în alegeri și în instituțiile democratice.

Potrivit raportului consolidat privind referendumul constituțional, publicat de CEC la 25 octombrie, rapoartele financiare ale partidelor politice implicate în referendumul constituțional au respectat, în mare parte, cadrul juridic relevant,⁷⁴ cu doar încălcări minore observate, care au fost abordate prin avertismente⁷⁵ și sancțiuni⁷⁶. Fondurile declarate ale partidelor care au făcut campanie în favoarea referendumului au fost de 2,4 ori mai mari decât cele ale celor două partide care au făcut campanie împotriva acesteia.⁷⁷

⁷⁰ https://www.ipn.md/ro/obyski-v-gagauzii-u-pomoshchnikov-evgenii-gutsul-cto-ob-7965_1108440.html

⁷¹ În conformitate cu aceasta, procurorul general de stat, Ion Munteanu, a confirmat la [conferința de presă](#) că oamenii legii au efectuat peste 800 de percheziții și au sechestrat peste 50 de milioane de lei. 35 de persoane au fost învinuite, iar 28 reținute. El a avertizat cetățenii că vor fi aplicate sancțiuni pentru coruperea alegătorilor, în special celor care oferă mită electorală, riscând a fi sancționați cu până la cinci ani de închisoare. De asemenea, el a declarat că sumele de bani folosite pentru comiterea infracțiunii sau echivalentul acestora vor fi confiscate iar amenziile pentru corupere pasivă pot ajunge până la 35 de mii de lei. În cele din urmă, el a promis eliberarea actorilor de corupție pasivă dacă aceștia vor coopera în anchetă și vor denunța infracțiuni.

⁷² <https://agora.md/2024/10/30/amenzi-de-peste-doua-milioane-de-lei-aplicate-persoanelor-care-si-ar-fi-vandut-votul>

⁷³ Centrul Național Anticorupție a refuzat să se întâlnească cu misiunea ENEMO, explicând că CNA nu are nimic de-a face cu procesul electoral, ceea ce vine în contradicție cu legislația și practica acestei instituții.

⁷⁴ Hotărârea CEC nr. 3147, "[pentru aprobarea Raportului Comisiei Electorale Centrale privind rezultatele organizării și desfășurării referendumului republican constituțional din 20 octombrie 2024](#)

⁷⁵ Pe lângă aceste patru partide, au fost emise avertismente către Partidul Reunificării Naționale "ACASA", Partidul Politic "Voința Poporului", Partidul Politic "Democrația Acasă" și Mișcarea Alternativă Națională (MAN).

⁷⁶ În urma mai multor avertismente pentru nerespectarea regulamentelor CEC, Partidul Comuniștilor din Republica Moldova a fost sancționat cu lipsirea de alocații de la bugetul de stat pentru o perioadă de două luni, începând din martie 2025. În mod similar, după mai multe avertismente, Partidul Renastere a fost sancționat cu privarea de alocații de la bugetul de stat pentru o perioadă de patru luni, începând cu noiembrie 2024.

⁷⁷ 3.947.791 lei vs. 1.602.204 lei. Cele mai mari venituri și cheltuieli au fost raportate de Partidul Acțiune și Solidaritate (a cheltuit 3.678.445 lei), urmat de Renastere (a cheltuit 838.893 lei) și Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (a cheltuit 763.310 lei).

În baza suspiciunilor de finanțare ilicită, la 24 octombrie, CEC a hotărât⁷⁸ să inițieze o investigație aprofundată a finanțării Partidului pentru Viitorul Moldovei, Partidului Renaștere, Partidului Politic Alternativa și de Salvare a Moldovei, Partidului Șansa, grupului de inițiativă al Blocului Politic Victorie și a campaniei electorale a candidatului independent la președinție Victoria Furtună, pentru perioada 1 iulie - 31 octombrie 2024.

Media

Dezbaterile televizate dintre cei doi candidați electorali pentru turul al doilea al alegerilor prezidențiale au fost organizate în afara cadrului mediatic tradițional. Prima dezbatere a fost organizată de comun acord între cei doi candidați și s-a desfășurat fără moderator. Acest tip de organizare a dezbaterilor a stârnit preocupări din partea mass-media relevante și a societății civile. Consiliul de presă a criticat⁷⁹ candidații pentru tentativa de a interveni în prerogativa furnizorilor de servicii media în ceea ce privește stabilirea termenilor și conținutului dezbaterilor, care urmau să fie difuzate de serviciul public, în conformitate cu reglementările CEC.⁸⁰

Desfășurarea dezbaterii fără implicarea mass-media a fost criticată și de Liliana Vițu, președintele Consiliului Audiovizualului, care a comunicat misiunii ENEMO că legislația electorală recunoaște doar dezbaterile organizate de furnizorii media, nu și de concurenții electorali înșiși. Mai exact, Regulamentul CEC cu privire la reflectarea în mass-media⁸¹ a alegerilor prevede că dezbaterile electorale se organizează conform conceptului și structurii expuse în politica editorială a postului de televiziune care găzduiește dezbaterile. Cu toate acestea, CEC nu a comentat public acest subiect. Nu au fost depuse nici plângeri în acest sens.

Pe 28 octombrie, Teleradio-Moldova a organizat o a doua dezbatere electorală în direct,⁸² la care a participat doar președintele în exercițiu. Aceasta a fost precedată de refuzul anunțat al candidatului opoziției, Alexandru Stoianoglo, de a participa la orice dezbatere la TV Moldova 1. Dezbaterea a fost difuzată la Moldova 1 și Radio Moldova, unde dna Sandu și-a folosit timpul pentru a răspunde la întrebările moderatorului și a invitat reprezentanți ai mass-media de la alte instituții de presă, prezentându-și programul mai detaliat.⁸³ Evenimentul a fost interpretat în limbajul semnelor.

În urma mai multor articole de presă referitoare la investigațiile privind cumpărarea de voturi, la 25 octombrie, unele instituții media au publicat numele persoanelor fizice, eventual implicate în

⁷⁸ [Hotărârea CEC nr. 3141](#) - cu privire la efectuarea controlului complex al finanțării unor partide politice, a grupului de inițiativă și a campaniei electorale a candidatului independent la funcția de Președinte al Republicii Moldova, dna Victoria Furtună.

⁷⁹ Consiliul de Presă (23.10.2024) Declarația Consiliului de Presă privind dezbaterile pentru alegerile prezidențiale a se vedea [aici](#).

⁸⁰ [Hotărârea CEC nr. 1137](#) din 28-07-2023 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la reflectarea alegerilor de către instituțiile mass-media prevede la capitolul IV condițiile de organizare a dezbaterilor electorale

⁸¹ Regulamentul CEC cu privire la mass-media https://a.cec.md/storage/ckfinder/files/Regulament_Reflectarea_percent20alegerilor_percent20in_percent20mass-media_percent20Final_08_08_2024.pdf

⁸² Moldova 1 (28.10.2024) Dezbatere electorală, a se vedea [video](#).

⁸³ Petru Macovei (API), Mihail Sirkeli (portalul regional Nokta), Vitalie Călugăreanu (Jurnal TV/Deutsche Welle), Natalia Zaharescu (ZdG), Stela Untilă (Newsmaker), Vasile Munteanu (TVR Moldova), Victoria dublău Dumbrava (portalul Agora)

schema masivă de cumpărare de voturi pusă în aplicare de Ilan Șor.⁸⁴ Lista conținea unitățile administrativ-teritoriale de nivelul întâi și al doilea, precum și numele și prenumele a aproximativ 3,8 mii de persoane. ENEMO își exprimă îngrijorarea cu privire la faptul că publicarea datelor personale ale unui număr atât de mare de cetățeni, în baza unei surse anonime și în lipsa unei verificări amănunțite a exactității informațiilor, reprezintă o încălcare a standardelor jurnalistice⁸⁵, a standardului prezumției de nevinovăție și ar putea pune în pericol viața privată⁸⁶ și siguranța cetățenilor ale căror date personale au fost publicate, în special având în vedere mediul politic polarizat din prezent.

La 30 octombrie, Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal (CNPDCP) a declarat că încă verifică validitatea informațiilor, considerând că mass-media a utilizat informațiile în scopuri jurnalistice, fără a comenta însă actul de publicare a datelor.⁸⁷ Până la 1 noiembrie, niciun subiect al datelor cu caracter personal nu a depus plângere la CNPDCP. O plângere a fost depusă la Consiliul Audiovizualului la 1 noiembrie, cu solicitarea de a obține o confirmare din partea acestei instituții dacă datele personale ale persoanei în cauză au fost dezvăluite la publicarea listei cu nume.

Consiliul Audiovizualului a continuat monitorizarea reflectării alegerilor prezidențiale și a referendumului constituțional. Cel de-al patrulea raport, care acoperă perioada 14-18 octombrie 2024, a fost publicat pe 20 octombrie. Posturile de televiziune "Moldova 1" și "Cinema 1" au fost amendate cu câte 5 000 de lei fiecare, pentru nerespectarea Regulamentului CEC privind reflectarea alegerilor de către mass-media în ceea ce privește publicarea anchetelor și sondajelor de opinie. Potrivit CA, acestea nu au furnizat detalii esențiale, cum ar fi metodologia aplicată, domeniul geografic al sondajelor precum și nu au precizat dacă au fost autorizate de CEC să prezinte sondaje de opinie privind preferințele alegătorilor.

În timpul monitorizării primei săptămâni de campanie pentru turul al doilea al alegerilor prezidențiale, CA a constatat reportaje dezechilibrate cu știri controversate la șase posturi media: "Moldova 1", "Exclusiv TV", "TVC 21", "TV8", "Cinema 1" și "N4". Mai mult, un canal regional a fost amendat cu 10.000 de lei pentru că nu a organizat dezbateri electorale, încălcând propria declarație de politică editorială privind reflectarea alegerilor. În afară de unele constatări de reportaje dezechilibrate și încălcări minore, nu au existat tendințe generale în reportaje care ar fi putut fi în mod semnificativ în detrimentul sau în avantajul oricărui dintre cei doi candidați la funcția de președinte.

De asemenea, CA, în ședința din 1 noiembrie, a decis extinderea monitorizării programelor informative difuzate în prime-time-ul de seară (17:00-00:00) de către furnizorii de servicii media care au declarat că vor acoperi alegerile, în perioada 21 octombrie - 1 noiembrie. Conform

⁸⁴ Ziarul de Gardă (25.10.2024) Mesajul anonim trimis de un "ofițer care își respectă profesia" și o listă cu 3.789 de persoane din "rețeaua lui Șor": "Îi privim cum ei ies din detenție și ne râd în față", vezi [aici](#).

⁸⁵ Adunarea Parlamentară a Consiliului European, Rezoluția 1003 (1993) "Etica jurnalismului", alineatul 4: "Emisiunea de știri ar trebui să se bazeze pe baze de încredere, asigurată prin mijloace adecvate de verificare și probă, și pe imparțialitate în prezentare, descriere și narațiune."

⁸⁶ Convenția Europeană a Drepturilor Omului, articolul 8: "Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale."

⁸⁷ Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal (CNPDCP) (30.10.2024) Comunicat de presă, disponibil la adresa: <https://datepersonale.md/comunicat-4/>

prevederilor CA, această decizie a fost luată în scopul consolidării controlului respectării prevederilor art. 89 alin. 89 alin (2) din Codul electoral referitoare la principiile echității, echilibrului și imparțialității în reflectarea mass-media în timpul campaniilor electorale.

Pe de altă parte, unele mijloace de informare în masă au ales să plătească amenzi pentru a evita organizarea de dezbateri electorale. Această tendință de a evita organizarea de dezbateri în legătură cu alegerile și referendumul corespunde tendinței identificate anterior de a evita raportarea aspectelor politice și electorale în timpul campaniei. ENEMO apreciază că aceste tendințe au avut un impact negativ asupra calității informațiilor furnizate alegătorilor, subliniind lipsa unor dispoziții legale care să abordeze această problemă. Mai mult, CA nu s-a implicat suficient în educația și formarea dedicate creșterii standardelor profesionale în rândul mass-mediei.

Deși Consiliul Audiovizualului se confruntă cu provocări în ceea ce privește personalul și mijloacele financiare pentru remunerarea adecvată a personalului, ENEMO apreciază că activitatea sa a continuat să ofere o bază solidă pentru echilibrarea scenei media audiovizuale și a contribuit la menținerea unor condiții relativ echitabile în media audiovizuală în timpul campaniei electorale.

Sesizări și contestații

În perioada dintre cele două runde de alegeri, CEC a înregistrat opt cereri în registrul său online de sesizări și contestații, șase privind referendumul constituțional și trei privind alegerile prezidențiale.⁸⁸ Majoritatea au fost transmise altor autorități și doar una a fost discutată în ședința plenară a CEC. La sesizările transmise altor autorități s-a răspuns prin scrisori. Una dintre contestații a vizat rezultatele referendumului, solicitând renumărarea voturilor din străinătate. Consiliile electorale de circumscripție au informat observatorii ENEMO că, după primul tur, au primit vreo 16 cereri.

Cinci dintre cererile cu privire la referendum, depuse toate de același partid politic la 20 octombrie, s-au referit la campanie electorală în ziua alegerilor.⁸⁹ Întrucât cererile vizau acțiuni ale birourilor electorale ale secțiilor de votare, CEC le-a transmis organelor relevante (consiliilor electorale de circumscripție). În baza de date a CEC privind cererile electorale se găsesc doar două hotărâri ale consiliilor electorale de circumscripție ca răspuns la aceste plângeri, ambele fiind adoptate în aceeași zi, în conformitate cu cadrul legal. CEC a discutat în ședință publică și s-a pronunțat asupra celei de-a șasea cereri, depuse de Partidul Comunistilor din Republica Moldova, prin care au fost contestate rezultatele referendumului în circumscripția electorală nr.

⁸⁸ Cereri privind referendumul depuse la CEC, disponibile la data de 3 noiembrie 2024: <https://a.cec.md/ro/contestatii-depuse-la-comisia-electorala-centrala-16976.html>

Cererile privind alegerile prezidențiale depuse la CEC, disponibile la data de 3 noiembrie 2024: <https://a.cec.md/ro/contestatii-depuse-la-comisia-electorala-centrala-16975.html>

⁸⁹ Contestațiile nr. CEC-10RR/2 -CEC-10RR/6 din 20 octombrie 2024, depuse de Partidul Politic "RENAȘTERE" împotriva diferitor BESV (birouri electorale) din Glodeni (nr. 19/5), Sofia, Republica Bulgaria (nr. 38/9), Edineț (nr. 16/1 și 16/2) și Bălți (nr. 2/21). Scrisorile respective: CEC-8/6379 - CEC-8/6381, și hotărârile Consiliilor electorale de circumscripție Edineț nr. 79 și nr. 80, din 20 octombrie 2024:

<https://a.cec.md/ro/contestatii-depuse-la-comisia-electorala-centrala-16976.html>

38 (din afara țării), invocându-se o serie de nereguli electorale.⁹⁰ CEC a respins plângerea ca fiind nefondată, hotărârea fiind menținută de Curtea de Apel Chișinău⁹¹ și Curtea Supremă de Justiție.⁹²

Una dintre cele trei cereri referitoare la alegerile prezidențiale a fost transmisă de CEC organului relevant, Consiliul electoral de circumscripție nr. 10, deoarece cererea viza acțiunile biroului electoral al secției de votare.⁹³ Consiliul electoral de circumscripție a emis hotărârea sa în termenul legal în aceeași zi, aceasta fiind publicată pe site-ul CEC.⁹⁴

A doua și a treia cerere au fost depuse de candidatul Alexandr Stoianoglo, la 26 octombrie și, respectiv, 1 noiembrie, cu privire la acțiunile candidatului Maia Sandu.⁹⁵ CEC a considerat că ambele plângeri nu sunt de competența sa și a transmis prima plângere poliției, menționând că problemele de defăimare intră sub incidența dreptului civil, răspunzând totodată reclamantului printr-o scrisoare.⁹⁶ Inacțiunea CEC a fost contestată la Curtea de Apel Chișinău, care a declarat plângerea inadmisibilă la 2 noiembrie, pe motiv de calitate procesuală.⁹⁷ În cel de-al doilea caz (plângerea depusă la 1 noiembrie cu obiect similar) CEC a răspuns reclamantului doar printr-o scrisoare, folosind argumente similare cu cele utilizate în primul caz, adăugând că Curtea de Apel Chișinău a declarat deja inadmisibilă prima sa plângere împotriva hotărârii anterioare a CEC pe un caz similar, din lipsă de calitate procesuală.⁹⁸ Interpretarea îngustă a legii de către CEC în aceste cazuri și interpretarea ulterioară îngustă a calității procesuale de către Curtea de Apel ar fi putut diminua eficiența justiției electorale, deoarece plângerea a fost depusă cu privire la acțiunile unui concurent electoral, care, conform Codului electoral, intră în competența CEC,⁹⁹ și a vizat o chestiune care ar fi putut afecta campania electorală.

Ca și în primul tur, CEC a continuat să primească diverse comunicări care nu au fost tratate sistematic, nu au fost publicate în registrul online al plângerilor, deoarece nu au fost considerate

⁹⁰ Hotărârea nr. 175 din 24 octombrie 2024, cu privire la sesizarea nr. CEC-10 RR/7, depusă la 22 octombrie 2024, de către Partidul Comuniștilor din Republica Moldova: https://a.cec.md/ro/cu-privire-la-contestatia-nr-cec-10-rr7-din-2751_111815.html

⁹¹ Hotărârea în numele legii a Completului specializat pentru examinarea acțiunilor în contenciosul administrativ al Colegiului civil, comercial și contencios administrativ, 29 octombrie 2024, Chișinău (cauza nr. 3-153/24): https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/20bc6279-274f-483a-a790-083bf1484d99

⁹² Încheiere cu privire la inadmisibilitatea recursului depus de Partidului Comuniștilor din Republica Moldova împotriva Comisiei Electorale Centrale cu privire la anularea actului administrativ și admiterea contestației împotriva hotărârii Curții de Apel Chișinău din 29 octombrie 2024 (cauza nr. 3ra-883/24): https://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=76487

⁹³ Cererea nr. CEC-10APr/10 din 20 octombrie 2024, depusă de Oleg Rișcanu împotriva BESV nr. 10/45, satul Tocuz, Căușeni: https://a.cec.md/storage/ckfinder/files/10APr_10_R%C3%AE%C8%99canu%20Oleg_h.pdf

⁹⁴ Scrisoarea nr. CEC-8/6382 din 20 octombrie 2024: https://a.cec.md/storage/ckfinder/files/6382_h.pdf
Decizia nr. 94 din 20 octombrie 2024, a Consiliului electoral de circumscripție nr. 10: https://a.cec.md/storage/ckfinder/files/Hot%C4%83r%C3%A2re%20CECER%20C%C4%83u%C8%99eni_h.pdf

⁹⁵ Stoianoglo a susținut că PAS distribuie pliante defăimătoare și înșelătoare: a se vedea [contestația](#) depusă la CEC la 26 octombrie și [contestația](#) depusă la 1 noiembrie.

⁹⁶ Scrisoarea nr. CEC-8/6485 din 29 octombrie 2024: [https://a.cec.md/storage/ckfinder/files/6485\(1\).pdf](https://a.cec.md/storage/ckfinder/files/6485(1).pdf)

⁹⁷ Scrisoarea nr. CEC-8/6486 din 29 octombrie 2024: [https://a.cec.md/storage/ckfinder/files/6486\(1\).pdf](https://a.cec.md/storage/ckfinder/files/6486(1).pdf)

⁹⁸ A se vedea încheierea Curții de Apel aici: https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/8b14184d-7e66-454b-8c01-9b41dcf974d4

⁹⁹ Aceasta a fost contestată la Curtea de Apel Chișinău, care a considerat-o inadmisibilă pe motiv de calitate procesuală, la fel ca în primul caz.

⁹⁹ Art. 91, alin. 5 din Codul electoral.

ca fiind corespunzătoare, și nici nu au fost publicate sistematic în secțiunea relevantă a site-ului web în care se publică corespondența de intrare și ieșire.

După primul tur, Curtea de Apel Chișinău (CCA) a examinat 11 plângeri, iar Curtea Supremă de Justiție 14. MOA cunoaște despre încă trei cazuri care au fost depuse la judecătoriile de primă instanță.

Curtea de Apel a respins toate cauzele revizuite. Nouă au fost respinse pe motive formale, iar două au fost respinse pe fond. Dintre cele opt respingeri formale, două au fost cauzate de nerespectarea termenului de depunere de trei zile. În ambele cazuri, aceeași organizație a contestat hotărârea CEC peste patru zile într-un caz și cinci zile în celălalt.¹⁰⁰ Celelalte respingeri oficiale au fost cauzate de neîndeplinirea cerințelor de aplicare sau de lipsa probelor justificative. În cele două cazuri evaluate pe fond, s-a concluzionat că hotărârile CEC au fost substanțiale și legale, întrucât aspecte precum securitatea sau imparțialitatea procesului intră în sfera sa de competență.¹⁰¹ Curtea Supremă a examinat 14 cazuri legate de procesul electoral, declarând 13 inadmisibile din cauza lipsei de admisibilitate și considerându-le neîntemeiate, în timp ce, într-un caz, a stabilit că cererea se încadrează în jurisdicția și competența sa.¹⁰²

În ziua alegerilor, poliția a înregistrat 225 de incidente, majoritatea legate de fotografierea buletinului de vot de către alegători, campanie electorală în ziua alegerilor, coruperea alegătorilor și organizarea transportului alegătorilor

Ziua alegerilor

În ziua alegerilor, ENEMO a format opt echipe a câte doi observatori¹⁰³ pentru a observa procesul de pregătire și deschidere a secțiilor de votare, procesul de votare și numărare a

¹⁰⁰ Cauza nr. 3-146/24 (2-24119461-02-3-22102024), Încheierea din 22 octombrie 2024, Chișinău, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău, Secția contencios administrativ: https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/95721759-080c-4ea5-a55c-62d52b2aee2e

Cauza nr. 3-159/24 (2-24123268-02-3-31102024), Încheierea din 2 noiembrie 2024, Chișinău, Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău, Secția de contencios administrativ: https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/7186be41-0f09-443b-b649-657b22211073

Decizie de respingere a recursului Asociației Obștești "ADOR ORAȘUL MEU" împotriva Comisiei Electorale Centrale, prin care se solicita anularea în parte a Hotărârii nr. 3125 din 18 octombrie 2024 și obligarea emiterii actului administrativ favorabil, împotriva încheierii din 22 octombrie 2024 a Curții de Apel Chișinău (cauza nr. 3r-238/24): https://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=76420

¹⁰¹ Cazul nr. 3-156/24 (2-24121525-02-3-28102024), hotărâre pronunțată "În numele legii", la data de 2 noiembrie 2024, Chișinău, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău: https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/f12832ae-b5d1-4d5a-885f-2b2cbac1ab8e

Decizie disponibilă pe site-ul CEC: ADOR ORAȘUL MEU vs. Comisia Electorală Centrală - 2024: <https://anticamera.cec.md/public/documentedeintrare>

¹⁰² Decizia privind conflictul de competență între Judecătoria Căușeni și Curtea de Apel Chișinău în cauza lui Grigore Repeșciuc împotriva CEC, prin care se solicită anularea Hotărârii CECE Căușeni nr. 10/1 și a Hotărârii CEC nr. 3134 (Dosar nr. 2ac-401/24, Dosar nr. PIGD 2-24121283-01-2cc-28102024), 29 octombrie 2024: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=76425.

¹⁰³ Cinci echipe a câte doi observatori au fost formate cu cei 10 observatori pe termen scurt, iar trei echipe au fost formate de observatorii pe termen lung ai MOA, care au observat votarea, numărarea și centralizarea voturilor în ziua alegerilor, împreună cu observatorii pe termen scurt.

voturilor, precum și transferul și primirea materialelor electorale de către consiliile electorale de circumscripție. Observatorii au monitorizat procedurile de deschidere în opt secții de votare, votarea în 106 secții de votare și închiderea și numărarea voturilor în opt secții de votare. În plus, ENEMO a observat preluarea materialelor electorale în opt consilii electorale de circumscripție.

Ziua alegerilor a fost, în general, calmă și bine organizată, deși a fost afectată de cazuri recurente de potențiale tactici de corupere a alegătorilor, printre care transportul organizat al alegătorilor și fotografierea buletinelor de vot de către alegători. Performanța consiliilor electorale de circumscripție și birourilor electorale ale secțiilor de votare a fost evaluată drept pozitivă în majoritatea cazurilor observate, cu probleme procedurale minore, care nu au afectat semnificativ procesul de votare. Atacurile cibernetice coordonate asupra infrastructurii de conectivitate a sistemelor naționale de înregistrare a alegătorilor¹⁰⁴ și amenințările cu bombă raportate la unele secții de votare din străinătate, menite să perturbe procesul de votare, au fost abordate în timp util și eficient de către autorități

În general, procedurile de numărare au fost puse în aplicare în mod corespunzător, iar orice problemă a fost abordată într-un mod profesionist. Livrarea materialelor s-a desfășurat în general fără probleme, a fost transparentă și bine organizată, cu respectarea protocoalelor legale. Chiar dacă au fost observate cazuri de supraaglomerare, eficiența a fost afectată doar într-un singur caz.

Procedurile de deschidere

ENEMO a format opt echipe pentru a observa deschiderea secțiilor de votare. Toți observatorii au raportat că mediul din jurul secțiilor de votare observate a fost obșnuit, fără nicio influență asupra opțiunilor alegătorilor.

Majoritatea reuniunilor pregătitoare din cadrul secțiilor de votare observate s-au început la timp, 75 % (6 secții de votare) la ora 06:30, iar restul (2) puțin mai devreme, la ora 06:20. În cazul deschiderilor timpurii, toți membrii birourilor electorale ale secțiilor de votare au fost prezenți.

Toate materialele esențiale au fost prezente în fiecare secție de votare observată, iar procesele-verbale au fost completate corect, cu proceduri transparente, potrivit rapoartelor tuturor observatorilor. Toate urnele de vot fixe au fost sigilate corespunzător în secțiile de votare observate, cu excepția unei secții de votare în care echipa observatorilor pe termen scurt a raportat că urna de vot mobilă nu a fost sigilată conform procedurilor.¹⁰⁵

La secțiile de votare observate au existat fie 9, fie 11 membri ai birourilor electorale ale secțiilor de votate, majoritatea membrilor fiind femei. În toate cazurile observate, toți membrii birourilor electorale ale secțiilor de votare au fost prezenți. La secțiile de votare observate, membrii ai birourilor electorale ale secțiilor de votate au gestionat deschiderea în mod ordonat și în conformitate cu procedurile în toate cazurile.

¹⁰⁴ În ziua alegerilor, Serviciul pentru Tehnologie Informației și Securitate Cibernetică (STISC) [a raportat](#) atacuri cibernetice coordonate provenind din mai multe țări, care au vizat sistemele naționale de înregistrare a alegătorilor și au provocat întreruperi temporare ale conectivității între secțiile de votare și sistemele centrale de evidență, atât în Moldova, cât și în străinătate, afectând infrastructura pentru vizualizarea ratelor de participare la vot.

¹⁰⁵ Membrii birourilor electorale ale secțiilor de votare au informat observatorii că vor sigila urna demai târziu, înainte ca aceasta să fie trimisă pe teren.

Felul în care au fost amenajate toate secțiile de votare observate a fost evaluat ca fiind acceptabil, oferind un mediu adecvat pentru votare. Accesibilitatea a fost o problemă la secțiile de votare observate, 62,5 % dintre echipele de observatori pe termen scurt constatând că persoanele cu dizabilități au avut nevoie de asistență minoră, 25 % (două echipe observatori) indicând accesul ușor, iar o echipă (12,5 %) a descris sediul ca fiind neadecvat pentru persoanele cu dizabilități din cauza unor obstacole cum ar fi scări și rampe neadecvate.

La fiecare secție de votare observată, observatorii și reprezentanții autorizați au putut observa în mod corespunzător, iar camerele făceau înregistrări în timpul procedurilor de deschidere. Într-un singur caz, observatorii au raportat prezența unei persoane neautorizate în interiorul unei secții de votare. Toate secțiile de votare observate s-au deschis la timp, la ora 7:00 AM.

Performanța birourilor electorale ale secțiilor de votare, în ceea ce privește secțiile de votare observate, a fost evaluată drept pozitivă, fie foarte bună de 75 % dintre respondenți, fie bună de 25 % (2 secții de votare). Potrivit feedback-ului observatorilor, procedurile de deschidere s-au desfășurat fără probleme, la timp și în conformitate cu protocoalele. Observatorii au remarcat medii calme și ordonate, procedurile fiind respectate cu strictețe în majoritatea cazurilor. Secțiile de votare observate nu au primit nicio plângere oficială cu privire la procedurile de deschidere.

Prezența poliției a fost vizibilă în fața secțiilor de votare, dar aceasta nu a intervenit în proces.

Procesul de votare

Observatorii ENEMO au vizitat și au observat votarea la 106 secții de votare din Moldova. Nu au fost observate acțiuni sau materiale de campanie în interiorul sau în afara secțiilor de votare. Mediul din jurul secțiilor de votare a fost în mare parte neutru, toți observatorii confirmând că acesta nu a influențat opțiunile alegătorilor. Cu toate acestea, a fost observată o prezență neautorizată care ar putea fi interpretată drept campanie electorală, persoana fiind primarul din Sîngerei, care a intrat în secția de votare purtând o șapcă PAS sub pretextul verificării încălzirii. După un scurt schimb de replici cu un membru al biroului electoral al secției de votare, acesta a părăsit sediul.

Toate materialele esențiale au fost prezente în toate secțiile de votare observate. Cu toate acestea, o secție de votare nu dispunea de o cabină de vot pentru persoanele cu dizabilități din cauza spațiului limitat, după cum au explicat membrii biroului electoral.

Procedura de sigilare a urnelor mobile a fost inconsecventă, deoarece în trei secții de votare (2,8%) ele nu au fost sigilate în orele dimineții, membrii biroului electoral planificând să le sigileze înainte de a se porni la votare la domiciliu.

Urnele de vot fixe au fost sigilate și plasate corect în 99,1% din cazuri (105 secții de votare). La 1 secție de votare (0,9%) au fost observate încălcări ale procedurilor de sigilare, unde s-a raportat că urna staționară avea 3 sigilii în loc de cele 4 necesare.

În total, 4,7% din secțiile de votare (cinci secții de votare) erau amenajate necorespunzător. Au fost constatate mai multe probleme legate de amenajarea și confidențialitatea în cadrul secției de

votare. Într-un caz, amenajarea nu respecta standardele procedurale, provocând confuzie în rândul alegătorilor. Într-un alt caz, secția de votare era mică și, deși avea echipamentul necesar pentru persoanele cu dizabilități, lipsea o cabină de vot dedicată acestora. Locul șederii unui membru al biroului electoral al unei secții de votare făcea vizibil modul în care oamenii au votat, deoarece mulți alegători nu și-au îndoiat buletinele de vot. Mai mult, s-a apreciat că spațiul deschis din spatele cabinelor de vot, într-o secție de votare, cu ieșiri care duceau către alte săli, afecta secretul votului.

Din cauza prezenței ridicate la vot în anumite secții de votare, pe parcursul zilei se formau cozi de alegători.¹⁰⁶ În pofida aglomerației, birourile electorale ale secțiilor de votare au gestionat situația în mod eficient, iar votarea s-a desfășurat, în general, într-o manieră ordonată.

În aproximativ 60% din secțiile de votare observate, birourile electorale erau alcătuite din 11 membri, în timp ce restul secțiilor de votare erau fie nouă (30%), fie șapte (10%) membri. Majoritatea membrilor birourilor electorale ale secțiilor de votare (85 %) erau femei.

La toate cele 106 de secții de votare observate, observatorii au confirmat că observatorii autorizați au putut observa în mod corespunzător.

Procedurile de identificare a alegătorilor au fost respectate în proporție de 99,1%, cu un singur incident în care un operator nu a verificat în cazul unui alegător dacă acesta nu a votat deja. Funcționalitatea SIAS-A a fost raportată ca fiind operațională fără probleme în 91,5% din secțiile de votare observate, în timp ce în opt (8,5%) secții de votare observate au fost constatate probleme tehnice minore. Acestea au fost legate în mod principal de atacurile cibernetice coordonate asupra infrastructurii de conectivitate a sistemelor naționale de înregistrare a alegătorilor. În toate cazurile observate, SIAS-A a fost restabilit după câteva minute.

Secretul votului a fost respectat în 95,3 % din cazuri (101 de secții de votare). În trei secții de votare au fost observate încercări ale alegătorilor de a-și fotografia buletinul de vot¹⁰⁷. De asemenea, la cunoștința observatorilor au fost aduse alte patru secții de votare în care au avut loc fotografieri ale buletinelor de vot.¹⁰⁸ Într-unul dintre cazuri, observatorilor li s-a raportat că președintele biroului electoral al secției de votare a fost informat cu privire la un alegător care și-a fotografiat buletinul de vot. În loc să cheme poliția, președintele i-a cerut alegătorului să șteargă fotografiile și a permis ca buletinul de vot să fie considerat valabil, fără nicio plângere oficială. Potrivit informațiilor transmise, ar fi avut loc și un al doilea incident de tentativă de fotografiere a buletinului de vot de către un alt alegător. Fiind abordat de președintele biroului electoral al secției de votare, alegătorul a devenit agresiv, încercând să îl atace fizic pe acesta. Poliția ar fi fost chemată, dar alegătorul a fugit de la fața locului înainte de sosirea acesteia; totuși, poliția a documentat ulterior incidentul. Pe lângă aceasta, un alt alegător ar fi fost surprins făcând o fotografie a buletinului de vot în cabina de vot. Secretarul biroului electoral al secției de votare a apelat imediat poliția, care ar fi reacționat rapid și ar fi escortat alegătorul la secția de poliție pentru a lua măsuri suplimentare.

¹⁰⁶ În special în secția de votare 37/29 pentru alegătorii din stânga Nistrului, unde peste 200 de persoane au stat la coadă de la intrarea în clădire până la secția de votare de la etajul al doilea.

¹⁰⁷ În secția de votare 29/2 și 29/54, Soroca

¹⁰⁸ În secțiile de votare nr. 37/1, 37/29, 28/3 și 2/6. La secția de votare nr. 37/29, președintele biroului electoral a denunțat doi alegători la poliție pentru că și-au fotografiat buletinele de vot. A fost depus un raport cu dovezi fotografice.

A fost raportată o altă potențială încălcare a secretului votului, într-un caz în care un membru al biroului electoral al secției de votare a utilizat o foaie personală pentru a urmări numărul alegătorilor, distribuind buletine de vot și observând modul în care alegătorii le-au marcat, datorită poziției sale între cabinetele de vot și urnă. Au fost constatate câteva cazuri (3) în care amplasarea camerei sau a cabinei a compromis confidențialitatea alegătorilor, surprinzând fețele alegătorilor și/sau buletinele de vot. Într-un caz, alegătorii nu au putut vota în secret din cauza amplasării cabinelor.

Majoritatea camerelor au funcționat bine în timpul votării, 94,3% dintre observații confirmând funcționarea corectă, deși au fost raportate șase cazuri de funcționare defectuoasă, inclusiv probleme legate de întreruperea înregistrării și de camere care necesitau intervenție pentru reluarea înregistrării.

În numeroase secții de votare, alegătorii care participaseră anterior la mai multe alegeri în aceeași locație nu au fost găsiți pe lista principală a alegătorilor pentru alegerile prezidențiale. Operatorii SIAS-A au identificat acești alegători, dintre care mulți nu aveau un domiciliu înregistrat, și au fost adăugați ulterior pe lista electorală suplimentară. Vreo 21 de alegători au fost adăugați pe lista suplimentară de alegători, deoarece nu figurau pe lista principală de alegători, chiar dacă potrivit documentelor lor de identitate, domiciliul lor se afla în acea secție de votare.¹⁰⁹ Într-una dintre secțiile de votare observate, un membru al biroului electoral a intervenit pentru a înlocui unul dintre operatori timp de aproximativ 20 de minute, în timp ce operatorul a luat o pauză.¹¹⁰

Afișele care interzic fotografierea nu au fost amplasate în mod uniform în cabinetele de vot, unele secții afișându-le în schimb pe pereți.

Potrivit informațiilor raportate, unii alegători din Transnistria nu erau familiarizați cu procesul de votare, neavând materialele informative necesare și ducândx lipsa de educație electorală.

În majoritatea secțiilor de votare, observatorii nu au raportat încălcări grave, 97,2% dintre observații menționând că nu a fost observată nicio problemă, doar 2,8% indicând preocupări, cum ar fi numărarea alegătorilor de către un membru al biroului electoral din motive personale sau încercarea unui alegător de a fotografia buletinul său de vot. Pe lângă aceasta, în niciuna din 100% din secțiile de votare observate nu au fost depuse plângeri oficiale în timpul procesului de votare înainte și în timpul observării. În majoritatea secțiilor de votare, observatorii nu au raportat prezența persoanelor neautorizate, dar în 1,9% din secțiile de votare au fost observate cazuri de persoane neautorizate, inclusiv un caz în care un primar a intrat în secția de votare purtând materiale promoționale ale unui candidat.

În ziua alegerilor, Inspectoratul General de Poliție a înregistrat un total de 189 de incidente în diferite regiuni.¹¹¹

¹⁰⁹ În Secția de votare nr. 16/2, Edinet.

¹¹⁰ În Secția de votare 2/57, Bălți.

¹¹¹ Cea mai frecventă încălcare raportată a fost fotografierea neautorizată a buletinelor de vot, cu 61 de cazuri raportate. Poliția a documentat 29 de cazuri de agitație electorală și 25 de cazuri de mituire sau corupere a alegătorilor. Pe lângă aceasta, autoritățile au raportat 25 de incidente de transport neautorizat al alegătorilor, 4 cazuri de asistență electorală

Secțiile de votare au fost, în general, bine organizate, 95,3% dintre observații declarând că acestea au fost gestionate în mod corespunzător, deși în 4,7% dintre observații au fost menționate probleme de aglomerare din cauza prezenței ridicate la vot sau a dimensiunilor mici ai secției de votare. Comportamentul birourilor electorale ale secțiilor de votare a fost în mod constant ordonat, toate echipele de observatori confirmând respectarea procedurilor adecvate în toate secțiile de votare observate. Performanța birourilor electorale ale secțiilor de votare a fost evaluată drept pozitivă, 64,1% dintre acestea primind calificativul "Foarte bine" și 34% calificativul "Bine". Doar 1,9% au primit calificativul "Prost", motiv al notei scăzute fiind invocată neglijența.

Accesibilitatea pentru persoanele cu dizabilități rămâne a fi o provocare, doar 39,6% dintre secțiile de votare fiind evaluate drept ușor accesibile, 34% ca necesitând asistență minoră, iar 25,4% drept nepotrivite.¹¹² În general, majoritatea acestor secții de votare nu dispun de facilități care să permită accesul efectiv al alegătorilor în vârstă și cu mobilitate redusă, ceea ce reprezintă un obstacol în calea participării depline și egale.

Majoritatea secțiilor de votare observate ofereau facilități esențiale pentru persoanele cu dizabilități, 90,6 % dintre observatori raportând prezența unei lupe și 65,1 % menționând și disponibilitatea unui model de buletin de vot în Braille. Cu toate acestea, doar 37,7% dintre secțiile de votare observate aveau rampe de acces pentru scaune cu rotile. Pe lângă aceasta, 17,9 % din secțiile de votare observate nu erau deloc dotate cu facilități pentru persoanele cu dizabilități.

Proceduri de închidere

Procedurile de închidere a secțiilor de votare s-au desfășurat eficient și în timp util, toate secțiile de votare observate închizându-se la ora 21:00, așa cum a fost planificat. Nu au fost cozi de alegători la ora închiderii, ceea ce a permis ca procedurile de numărare să înceapă imediat după. Observatorii au raportat că toate persoanele autorizate au putut monitoriza procesul fără obstacole, asigurând transparența.

La toate cele opt secții de votare observate, observatorii au confirmat utilizarea corectă a sistemului SIAS-A pentru a raporta încheierea votării. În timpul procedurilor de închidere, camerele au înregistrat în mod activ, menținând supravegherea, iar toate procedurile au fost respectate în ordinea corectă. Într-un caz, etapele procedurale au fost efectuate simultan, însă observatorii au remarcat că acest lucru nu a afectat legitimitatea procesului. Întocmirea

neautorizată, 7 cazuri de obstrucționare a drepturilor de vot și 6 cazuri de falsificare a buletinelor de vot. Cazuri de comportament perturbator, printre care conflicte și comportamente turbulente, au fost înregistrat în 31 de cazuri.

¹¹² Multe secții de votare fie nu au rampe deloc, fie au rampe care nu sunt adecvate pentru utilizarea independentă. Chiar și atunci când există rampe, este adesea nevoie de asistență suplimentară, ceea ce denotă proiectarea sau întreținerea necorespunzătoare. Multe secții de votare sunt situate la etajul al doilea sau necesită parcurgerea unor scări lungi sau înalte, fără opțiuni alternative de accesibilitate. Acest design îngreunează în special accesul persoanelor cu dizabilități și al alegătorilor în vârstă, ceea ce face ca votul independent să fie aproape imposibil pentru mulți dintre aceștia. Holurile și spațiile înguste restricționează și mai mult deplasarea în incinta secțiilor de votare, creând obstacole suplimentare pentru utilizatorii de scaune cu rotile și pentru cei cu probleme de mobilitate. Unele secții de votare nu au cabine de vot special amenajate pentru persoanele cu dizabilități, ceea ce limitează capacitatea acestora de a vota în condiții de confidențialitate și confort.

proceselor-verbale a fost în deplină conformitate cu cerințele legale, ele fiind distribuite cu promptitudine tuturor persoanelor îndreptățite și afișate în secțiile de votare, conform cerințelor.

Materialele electorale au fost ambalate și sigilate în strictă conformitate cu reglementările legale, nefiind raportate nereguli în acest sens. Mai mult, plângeri oficiale cu privire la procesul de numărare a voturilor la secțiile de votare observate nu au fost depuse, iar în secțiile de votare observate în timpul procedurilor au fost prezente doar persoane autorizate, ceea ce a contribuit la crearea unui mediu controlat și ordonat.

Evaluările celor 8 birouri electorale ale secțiilor de votare monitorizate de către observatorii ENEMO au fost în mare parte pozitive, 75 % dintre respondenți apreciind performanța ca fiind "foarte bună", iar restul 25 % ca fiind "bună". Observatorii au apreciat rapiditatea și organizarea procesului de numărare, descriindu-l ca fiind rapid, eficient și bine coordonat. Mai mulți observatori au subliniat profesionalismul excelent al personalului birourilor electorale ale secțiilor de votare, menționând în special anunțarea clară a fiecărui buletin de vot și prezența observatorilor din diferite organizații.

În general, procedurile observate au respectat îndeaproape liniile directoare stabilite, procesul de numărare desfășurându-se fără probleme semnificative. Pe lângă reprezentanți ai partidelor politice, s-a remarcat, de asemenea, prezența observatorilor de la Promo-LEX, NDI, IFES și ONG-ul național Mirad.

Transferul de materiale electorale și performanța consiliilor electorale de circumscripție

Transferul de materiale electorale către consiliile electorale de circumscripție s-a desfășurat fără probleme.

La sosire, fiecare consiliu electoral de circumscripție observat a asigurat transparența și simplitatea procesului de abordare a materialelor, ceea ce se arată în observațiile. Această transparență s-a asigurat și în activitățile propriu-zise ale consiliilor electorale de circumscripție observate, care au fost accesibile observatorilor, deși un observator a remarcat că din cauza unui cabinet supraaglomerat a fost dificilă monitorizarea eficientă a procedurilor. În pofida acestor probleme, accesul general a fost bine organizat, permițând observatorilor să își îndeplinească sarcinile.

În ceea ce privește conformitatea sediilor consiliilor electorale de circumscripție, 87,5% dintre observații au constatat că spațiile erau suficiente pentru gestionarea predării materialului electoral. Cu toate acestea, o echipă de observatori (12,5 %) a raportat că sediul nu era suficient de spațios, ceea ce a dus la aglomerare și la unele întârzieri.

Supraaglomerarea a constituit o preocupare semnificativă pentru jumătate dintre consiliile electorale de circumscripție observate.¹¹³ Unele consilii au fost deosebit de nepotrivite pentru primirea materialelor electorale de la birourile electorale din cauza problemelor de spațiu.¹¹⁴ În jumătate din numărul total de observații s-a menționat că nu au avut loc supraaglomerări, în timp

¹¹³ În Consiliul electoral de circumscripție nr. 2, Bălți, nr. 16, Edineț și nr. 29, Soroca.

¹¹⁴ Consiliile electorale de circumscripție nr. 16, Edineț și nr. 29, Soroca.

ce în 37,5 % de observații au fost remarcate cozi lungi care au făcut deplasarea oarecum dificilă, dar totuși posibilă. Cu toate acestea, o echipă (12,5 %) a raportat o aglomerație gravă, care a îngreunat deplasarea și observarea eficientă a procedurilor. Printre cazurile specifice s-a numărat și o așteptare de peste 40 de minute în cazul unor secții de votare, deoarece multe secții de votare au sosit simultan, astfel creându-se cozi prelungite. În ciuda eforturilor membrilor consiliilor electorale de circumscripție de a gestiona afluența, anumite zone, cum ar fi coridorul care duce la biroul președintelui, au rămas aglomerate, complicând eforturile unor observatori.

Au fost observate nereguli minore în corectarea proceselor-verbale ale birourilor electorale ale secțiilor de votare la consiliile electorale de circumscripție, 87,5% dintre observatori raportând că nu a fost nevoie de corectări, în timp ce într-un singur caz (12,5%) au fost solicitate ajustări minore. Această problemă a fost legată de discrepanțe în timpii de protocol, pe care președintele consiliului le-a considerat minore și care nu necesită revenirea biroului electoral. Mai mult ca atât, nu au fost înregistrate plângeri cu privire la activitățile consiliilor electorale de circumscripție, iar 100 % dintre observatori repartizați și-au confirmat satisfacția cu privire la gestionarea procedurilor de către consiliile electorale de circumscripție.

Evaluările generale ale consiliilor electorale de circumscripție au fost pozitive, 62,5 % dintre observatori oferind aprecierea "foarte bine" și 37,5 % "bine". În pofida câtorva provocări logistice, observatorii au fost în mare parte de acord că consiliile electorale de circumscripție observate au funcționat transparent și au respectat procedurile în mod ordonat.

Despre ENEMO

Rețeaua europeană a organizațiilor de monitorizare a alegerilor (ENEMO) este o organizație internațională neguvernamentală care reprezintă o rețea de organizații civice naționale neguvernamentale, fondată la 29 septembrie 2001, la Opatija, Croația. Este formată din 21 de organizații naționale de monitorizare de top din 17 țări din Europa Centrală și de Est și Asia Centrală. ENEMO urmărește să sprijine interesul comunității internaționale pentru promovarea democrației în regiune prin evaluarea proceselor electorale și a mediului politic și prin oferirea de rapoarte de observare precise și imparțiale. MOA a ENEMO utilizează rețere și standarde internaționale pentru alegeri democratice pentru a evalua procesul electoral și cadrul juridic al țării gazdă. ENEMO și toate organizațiile sale membre au aprobat Declarația de principii pentru observarea internațională a alegerilor din 2005 și Declarația de principii globale pentru observarea și monitorizarea nepartizană a alegerilor de către organizațiile de cetățeni. Fiecare observator ENEMO a semnat Codul de conduită pentru observatorii electorali internaționali. Organizațiile membre ale ENEMO au monitorizat peste 250 de alegeri naționale și au format peste 250 000 de observatori.

Până în prezent, ENEMO a organizat 41 de misiuni internaționale de observare a alegerilor în 11 țări: Ungaria 2024, Alegeri municipale; Moldova 2023, Alegeri locale; Serbia 2022, Alegeri prezidențiale și parlamentare anticipate; Ungaria 2022, Alegeri parlamentare; Kosovo 2021, Alegeri locale; Georgia 2021, Alegeri locale; Moldova 2021, Alegeri parlamentare; Albania 2021, Alegeri parlamentare; Moldova 2020, Alegeri prezidențiale; Muntenegru 2020, Alegeri parlamentare; Serbia 2020, Alegeri parlamentare; Ucraina 2020, Alegeri locale; Moldova 2019, Alegeri locale; Ucraina 2019, Alegeri parlamentare anticipate; Ucraina 2019, Alegeri

prezidențiale; Moldova 2018-19, Alegeri parlamentare; Armenia 2018, Alegeri parlamentare anticipate; Moldova 2016, Alegeri prezidențiale; Ucraina 2015, Alegeri locale ordinare; Ucraina 2014, Alegeri parlamentare; Ucraina 2014, Alegeri prezidențiale; Ucraina 2013 - reluarea alegerilor parlamentare din 2012 în 5 MEC; Kosovo 2013, Alegeri locale, primul tur; Ucraina 2012, Alegeri parlamentare; Kosovo 2011, Re - desfășurarea alegerilor parlamentare; Kosovo 2010, Alegeri parlamentare; Kârgâzstan 2010, Alegeri parlamentare; Ucraina 2010, Alegeri prezidențiale, al doilea tur; Ucraina 2010, Alegeri prezidențiale, primul tur; Kosovo 2009, Alegeri locale; Moldova 2009, Alegeri parlamentare; Georgia 2008, Alegeri prezidențiale; Kârgâzstan 2007, Alegeri parlamentare; Ucraina 2007, Alegeri parlamentare; Ucraina 2006, Alegeri locale în Poltava, Kirovograd și Cernihiv; Ucraina 2006, Alegeri parlamentare; Kazahstan 2005, Alegeri prezidențiale; Albania 2005, Alegeri parlamentare; Kârgâzstan 2005, Alegeri prezidențiale; Kârgâzstan 2005, Alegeri parlamentare; Ucraina 2004, Alegeri prezidențiale, al doilea tur repetat; Ucraina 2004, Alegeri prezidențiale.

Organizațiile membre ENEMO sunt: Centrul pentru Inițiative Civice CCI, Bosnia și Herțegovina; Centrul pentru Tranziție Democratică - CDT, Muntenegru; Centrul pentru Monitorizare și Cercetare - CeMI, Muntenegru; Centrul pentru Alegeri Libere și Democrație - CeSID, Serbia; GONG, Croația; Societatea Internațională pentru Alegeri Corecte și Democrație - ISFED, Georgia; Asociația KRIIK, Albania; Asociația Cetățenilor MOST, Macedonia; Promo-LEX, Moldova; OPORA, Ucraina; Societatea pentru Cultură Democratică SDC, Albania; Transparency International Anti-Corruption Center (TIAC), Armenia; Election Monitoring and Democratic Studies Center (EMDS), Azerbaidjan; Belarussian Helsinki Committee (BHC), Belarus; FSCI, Kazahstan; Kosovo Democratic Institute (KDI), Kosovo; Coalition for Democracy and Civil Society, Kârgâzstan; Center for Research, Transparency and Accountability (CRTA), Serbia; Obcianske OKO (OKO), Slovacia; Committee of Voters of Ukraine (CVU), Ucraina.